د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

لوړو زده کړو وزارت

کندهار پوهنتون

ښووني او روزني پوهنځی

پښتو څانګه

په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ ! !

پوهنيز سيستم په لوی کندهار کي

Ketabton.com

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړني :

موضوع: پوهنيز سيستم په لوی کندهار کي

څېړونکي: بېلابېل محصلين

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاين چاري: مختار احمد احسان – د لراوبر ويبپاڼي برېښنايي کتابتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

څېړنغونډه ۱۳۹۲ل. کال د غويي ۱۷
د پښتو ژبي او ادبياتو څانګه - کندهار پوهنتون

د ښووني او روزني پوهنځي د پښتو ژبي او ادبياتو د څانګي د دريېمي ټولګۍ په دوهم سمستر کي يو مضمون د څېړني په نامه په کاريکولم کي سته. د دې مضمون په لومړۍ ورځو کي د څېړني اساسات توضيح او تشريح سول. د تطبيقي څېړني له پاره "پوهنيز سيسستم په لوی کندهار کي" موضوع د دې ټولګۍ دوې مياشتنی کار محصلينو ته وسپارل سو .

د دې ټولګۍ ګرده محصلين ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو وويشل سول او د هري ډلي له پاره د څېړني د موضوع يوه، يوه برخه وويشه سوه، لس برخي په لاندي توګه وې:

۱ -په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ
۲ -د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندي
۳ -د پلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
۴ -پخواني مروج او اوسنی پوهنيز سيستم
۵ -د ښوونځي ، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه
۶ -نوی نصاب او د ښوونکو سويه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ -نوي تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي
۸ -د ښځو د تعليم د کچي د کښته والي علتونه
۹ -په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د آزمويني نتايج
۱۰ -د ښوونځيو د ځولو علل

ددې څېړني له پاره ۸۴۳ مرکې سوي دي، ۸۲۴ پوښتنليکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سوی دئ، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړني منابع دي، د څېړني ميتود په لويه کچه مرکه او پوښتنليک دئ.

د څېړني اقتصادي لګښت خپله محصلينو پرغاړه اخيستی وو. د څېړني پايلي د ۱۳۹۲کال د غويي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کي د يوې څېړنغونډي په بڼه و ګډونوالو ته وړاندي سوې، له بده مرغه چي د پوهني وزارت او رياست کوم استازي پکښې برخه اخيستې نه وه .
د څېړني پايله ښيي چي پوهنيز بهير په لوی کندهار کي د خلکو د رضايت او قناعت وړنه دئ او د خلکو له اړتياوو سره متناسب نه دئ .
د څېړني پايلي په جزئياتو په لاندي ډول دي:

۱ -موضوع: په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ

ددې موضوع په اړه له يوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځيو کي مرکې سوي دي. په کندهار ولايت کي ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا درې پر څلور (□(۳/۴)) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي د ديني مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي،رسمي اسناد ښيي چي شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي.
اوس دکندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځيو او د هلکانو په شلو ښوونځيو کي روزنيز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځيو او مدرسو کي د ښې روزني او دبداخلاقيو، پردي کلتور او ناوړه فلمونو د ليدني دمخنيوی به پاره تبلغ کوي، خو په مدرسو کي دا روزنيز سيستم بريالی غوندي دئ چي د دوئ له تجربو څخه په ښوونځيو کي هم بايد کار واخيستنه سي. خو په مدرسو کي يوه نيمګړتيا داده چي په ټولو مدرسو کي يو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي .

۲ -موضوع: د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندې

ددې موضوع په څېړنه کي له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندي پوښتني مطرح سوي دي:
الف: دپوهني په اړه ستاسي نظر او خپل اولادونه آيا ښوونځي ته لېږئ؟
۷۲ په سل کي پوهنه د ټولني په ګټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي .
۲۸ په سل کي خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چي په هغو کي بيا د ۸۳ په سل کي د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده .
ب: د اولادونو دزده کړي په اړه د ښوونځيو يا مدرسو له ادارې سره وينئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ په سل کي، هو
۸۷ په سل کي، یا

ج: د پوهني اغېزي پرتوله څه دي؟

دکتابونونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنیو ډېرېدل
د پوهي عامېدل
له دباندي نړۍ سره ډېر اړېکی

۳ -موضوع: دپلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لیږلو سببونه

ددغي موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځیو ښوونکي، ۱۳۰ عام وګړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل سوي دي .

۴۹ په سل کي ناامني لوی سبب بولي
۲۹ په سل کي اقتصادي عامل
۱۲ په سل کي د زده کړي ناسم تعبیر
۲ په سل کي د ټولني دودیز شرایط

٤ -موضوع: پخوانی مروج او اوسنی پوهنیز سیستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځیو کي له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل سوې ده .

الف: د پخواني مروج سیستم ښېګني:

د زده کوونکو نظم او ډسپلین
په لوړو ټولګیو کي پر ټولنیزو او طبعیو علومو وېش
د یوه او پرله پسي نصاب لرل
د ښو او تکړه ښوونکو روزل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: د پخواني مروج سيستم نيمګړتياوي:
زده کړه انفرادي وه
دزده کوونکو جرئت لږ و
د زده کړي درسي مواد محدودول او نور مرستندويه مواد نه ول
۸۰ په سل کي ښوونکی د درس محور و

ج: د اوسني پوهنيز سيستم ښېګني:
د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کي مروجه نه ده(
د ښوونکو له خوا انځوريزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کي مروجه نه ده(
د ښوونکو تدريسي مفردات او پلان
په نويو کتابونو کي ښه صحافت

د: د اوسني پوهنيز سيستم نيمګړتياوي:
لايحې راوزي، خو نه عملي کېږي.
د تدريسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل
د لومړيو ټولګيو له پاره ډېر مضامين
د زده کوونکو د خوښي څانګه (ټولنيز او طبيعي) نه ټاکل
ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامينو نه ورکول

۵ -موضوع : د ښوونځي، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه

په دې موضوع کي ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولين پوښتل سوي دي .

لومړی - د نصاب مسئله :

د رسمي لېسو او خصوصي ښوونځيو نصاب تر ډېري اندازې هماغه دولتي نصاب دئ چي د مرکزي دولت له خوا ټاکل سوی دئ. خو د تدريس او درسي ميتود په باب د ښوونکو خپل سليقوي برخورد معموله خبره ده. په دې باب د يادوني وړ خبره دا ده چي په ديني برخه کي زموږ مدرسي کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعليمي سويې مسئله:

د تعليمي سويې څخه زموږ مراد دا دئ چي د کوم ښوونځي زياتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده، موږ له خپلي دې څېړني څخه دا نتيجه تر لاسه کړه چي د ځينو رسمي لېسو زياتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده. خو د خصوصي لېسو او مدارسو شاګردان ببخي پر هيڅ حساب دي.

دريم - د چاپېريال مسئله:

له چاپېريال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخي دي چي زده کوونکي د تفريح پر مهال د هوا تبديلۍ له پاره ورته راوزي. په دغو ساحو کي بايد د زرغونوالي پوره مراعت سوی وي. د دې په څنګ کي د سپورټي ميدانونو او نورو آسانتياوو لرل هم د ښه چاپېريال نمايندګي کوي. زموږ له څېړني څخه معلومېږي چي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلو کي پنځه رسمي لېسي له دغو ښېګڼو څخه برخمني دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کي جوړ سوي دي، چي طبيعي خبره ده پوره ته ښېګڼې نه لري. مدرسې او د ديني زده کړو اکثره مرکزونه هم د شخصي مکاتبو په برخليک اخته دي.

ځلرم–د علمي تجاربو او لابراتوارو نېستي:

په دغه اړه رسمي لېسې او شخصي مکاتب پوره توپير لري. که څه هم په ځينو لېسو کي د لابراتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کي د لابراتوار او تجربو يادول يوه افسانه ښکاري. دا پېښنه ښيي چي د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کي تقريباً ۱۰ فيصده زده کوونکي له لابراتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چي هغوی به له دې لاري کوم مهارتونه ترلاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم–د کتابتونو نه موجوديت:

په مکاتبو او مدارسو کي د لويو کتابخانو موجوديت د زده کوونکو له پاره ډېر اړين کار دئ. زده کوونکي کولای سي چي د خپلو درسي موادو پر څنګ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کي خورا لږ داسي لېسې سته چي کتابتونونه ولري، کومي لېسې چي کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چي څه ډول بايد د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړني پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کي کوم داسي کتابتون چي په يادولو وارزي وجود نه لري.

شپږم–د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څېړنې نتايج ښيي چې: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کې علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغې ښېګڼې څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم–د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کي ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولګي فارغين دي. د مدارسو اکثريت ښوونکي د دوولسم زده کړې لري، ډېر لږ ئې په ديني او مذهبي پوهنو کې لاسرسی لري. په داسي حال کې چې د مدارسو استادان بايد سل په سلو کي له ديني او مذهبي اموراتو څخه آګاه وي .

عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کې په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کې داسي معلمين درس ورکوي چې پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېږي نه. کله چې زده کوونکی د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چې زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کې په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنګي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کې د پردي کلتور مخنيوی خو پرېږده د بل د کلتور او ژبي له پاره کار کېږي.

٦ -موضوع : نوی نصاب او د ښوونکو سويه

دا موضوع په ۱۲ ليسو کي له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوې ده

پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کي ډېر تکړه دي.

له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري .

ليسانس ښوونکي لږ دي .

د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او ټريننګونه لږ دي.

د نوي نصاب په درسي کتابونو کي ډېري تيروتني سته، چي کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تيروتلي بڼه ئې ورښيي .

د تدريسي نصاب ژر بدلون يوه لويه فاجعه ده

۷ -موضوع : نوې تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوې او ۸۰۰ پوښتنليکونه ويشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کي د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کي ښوونکي، ۲ په سل کي حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کي د نېټ کيفې د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنليکو او مرکو پايله ښيي، چې په نوي تکنالوژي کي موبايل تر ټولو ډېر کارېږي، ترهغه وروسته کمپيوټر، انټرنېټ، تلويزيون او پروجيکټور دي .

د موبايل کارونه:

۷۰ په سل کي د خبرو له پاره

۱۵ په سل کي د فلمونو او ګيمونو له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپیوټر کارَوَنه:
۷۵ په سل کي کمپیوټر ئې زده دئ
په هغو کي **۳۵** په سل کي خپل کمپیوټر لري
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل کمپیوټر نه لري، خو نېټ کیفي ته لاسرسی لري
په هغو کي **۳۵** په سل کي نه خپل کمپیوټر لري او نه هم نېټ کیفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارَوَنه:
۲۵ په سل کي کسانو نېټ زده دئ
په هغو کي ۱۸ په سل کي د ښوونځیو ښوونکي، د لوړو ټولګیو زده کوونکي او محصلین دي .
په هغو کي ۷ په سل کي دولتي کارکوونکي او شخصي کسان دي .
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل یا دولتي نېټ کاروي .
په هغو کي ۷۰ په سل کي نېټ کیفي ته ځي .
د تلویزیون او پروجیکټور کارَوَنه:
۱۰ په سل کي ښوونځي ئې لري
۹۰ په سل کي ښوونځي ئې نه پېژني .

۸ -موضوع: د ښځود تعلیم د کچي د کښته والي علتونه

ددې موضوع په اړه په پینځو لیسو او یو منځني ښوونځي کي له ۲۰ ښوونکو او **۱۵** زده کوونکو سره مرکې سوي دي. ددې مرکو پایله لاندي علتونه رانښیي:
د لیک او لوست کښته کچه
د پوهني په ګټو نه پوهېدل
د رسنیو له لاري د عامه پوهاوي نستون
په کښته ټولګیو کي د هلکانو او نجونو ګډې زده کړې
د نجونو دزده کړي له پاره د ښو شرایطو نه موجودیت
په کوڅه او بازار کي د نجونو ځورونه
د ښځینه ښوونکو نه بسنه (عدم کفایت)

۹ -موضوع: په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغین، په کانکور کي شمولیت او د هغو بریالیتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راټولولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سیمو سره دهغو د پرتلني پر میتود ولاړه خبرنه ده.
رسمي شمېرې ښیي، چي په ۱۳۹۱ ل کال کي (۲۳۵۰۰۰) کسه له ۱۲ ټخه فارغ دي، په هغو کي (۱۹۷۰۰۰) فارغینو په کانکور آزموینه کي نوم لیکنه کړې ده او یوازي (۱۷۲۰۰۰) کسو په دې آزموینه کي ګډون کړئ دئ، چي په هغو کي (۴۹۰۰۰) ځوانان بریالي سوي دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی کندهار د ګڼ مېشتو څلورو ولايتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزګان) د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل. کال کي يوازي (۴۳۲۰) کسه دي، چي د ټول هيواد ۲ په سل کي هم نه جوړوي. او که له ځينو پخوانيو نوم ورکو او لسواليو سره چي اوس په مصلحتي سياست کي و ولايت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، ددې پښتني څلورو ولايتو ټول فارغين د هغې نوم ورکي اولسوالی په سر نه دي. د پخوانی اولسوالی او اوسني ولايت ډايکنډي د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل. کال کي (۵۴۷۵) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره ورونو د اولسوالي فارغين هم په يوازي سر نژدې پينځه زرو ته رسېږي .

که د هيواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی يو کوچينی هم په دې پوهېږي چي د هېواد ګرده چاري په هغه چا پوري اړه لري، کوم چي تعليم او تحصيل ئې کړی وي. په بې علمی او ناپوهی د پاچهی خوبونه نور له سره وباسئ !

په دې لړ کي يوه بله ملي او حياتي مسئله چي د تودو سيمو (ګرم سېرو) ولايتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ د فراغت مهال، د کانکور د آزمويني ورکړه، او بېرته که د تودو سيمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان بريالی سو، دَی د خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پينځلس مياشتي له لاسه ورکوي، په داسي حال کي چي د سړو سيمو ځوان فارغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لیندۍ میشات کي فارغ کېږي، په مرغومي کي د کانکور آزموینه ورکوي او په کب یا وري کي پوهنتون پیلوی. د ژوند یوازي درې میاشتي ئې انتظار ویوست .

که دوخت په اهمیت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (۱۳۹۱) فارغین د کندهار (۲۰۱۹کسه) او د لوی کندهار د ابیا (۴۳۲۰کسه) دي او هریوه ئې د ژوند ۱۵ میاشتي له لاسه ورکړي دي .
که موږ د تودو سیمو ولایات (له فراه څخه نیولې تر ننګرهاره پوري) یو لږ څه په خپله ګټه او تاوان، خیر او شر پوه و اوسو، موږ یوازي په کندهار کي د خپل ځوان قشر د یوې دورې (۱۵x۲۰۱۹=۳۰۲۸۵ (د ہرش زره دوه سوه پینځه اتیا میاشتي چي (۲۵۲۳) کاله کېږي، لولپه کړل او د یوې خاشي غوندي باک موهم نه په کېږي .

د کانکور ځنډېده نه یوازي د ځوانانو د وخت ضایع ده، بلکي د ہر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسي ددې پیړۍ (سدۍ) د ټولو فارغینو محاسبه وکړئ، چي موږ څونه ضایعات ورکړي دي، خدای مه که، ګرده به لیوني سوو .
خوشال خان خورا ښه ویلي دي:

چي ئې علم و فضل نه وي، چي پر تخت د بادشاه کښیني
یا یو ایږ دئ، یا لیوه دئ یا ئې ګاو و خر شماره

۱۰ -موضوع : د ښوونځیو د سوځولو علل

ددې اهمي موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو ، عامو خلګو ، ښوونکو او د پوهني له اړوند مسولینو سره مرکې سوي او پوښتنلیکونه ورکړه سوي دي. ددې پرخنګ د کندهار راډیو تلویزیون له آرشیف او ویبسایټونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي .
څېړنه او اسناد ښیي چي له هراته تر چتراله پوري خپلي لمني ته خپله بلا اخیستي یوو. ددې څېړني پایله د ښوونځیو په سوځولو کي دا لاندي سلني راښیي:
۱۳ په سل کي: - وسله وال طالبان
۳۲ په سل کي: - سیاسي ډلي او تنظیمونه
۵۱ په سل کي: - دباندی سیاست زموږ په خپل لاس
د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښیي چي:
که موږ خپله ددې سیمي اولس او خلک د پیل په غوږ کي ېږده و اوسو ، نور به موهم خوب دروند او ژوند به مو تر وړی سپک وي .

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ۱۳۹۲ل. کل د غویي ۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لراوبر برېښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولای شئ د لراوبر ويبپاڼي په برېښنايي کتابتون کي زيات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفريحي وخت کي مطالعه کړئ .

د لراوبر انلاين کتابتون ستاسو لپاره د لاندينيو موضوعګانو اړوند آثار پر ليکه کوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساينس او تخنيک**
- **سپورټ او روغتيا**
- **تاريخ او سياست**
- **هنر او ادبيات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بيلابېل آثار**

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library